

האומות המאוחדות

המשרד לתיאום עניינים הומניטריים
בשטח הפלסטיני הכבוש (OCHA)

עזה על סף תהום

דו"ח על המצב ההומניטרי המדרדר
ברצועת עזה^[1]

1 באוקטובר 2004

מתחילת שנת 2004 הדרדר המצב ההומניטרי ברצועת עזה באופן חריף. גרמו לכך בעיקר הטלת הגבלות תנועה מוגברות על האוכלוסייה פלסטינית האזרחית יחד עם ההסלמה בסכסוך. אפשרויות כלכליות עבור הפלסטינים נעלמות, ומנגנוני ההתמודדות הקהילתיים כמעט ומוצו. ישראל מתמודדת עם בעיות בטחוניות כבדות, במיוחד עם התקפות של חמושים וירי של טילי קסאם. למרות זאת, לישראל גם יש מחויבות להבטיח את הצרכים ההומנטירים של האוכלוסייה האזרחית הפלסטינית.

כל התנועה דרך גבולות עזה נתונה לפיקוח. גדר בטחון ישראלית מקיפה את כל הרצועה, והגישה לים במערב אסורה. התנועה הפלסטינית לתוך רצועת עזה והחוצה ממנה היא בשליטת כוחות הביטחון הישראלים לשני מעברים: מעבר ארז, עבור פועלים עם רשיונות עבודה בישראל, ומעבר רפיח לתנועה למצרים. סחורות נכנסות ויוצאות בעיקר דרך מעבר קרני, אבל הגישה לשם הוגבלה על-ידי אמצעי בטחון חדשים.

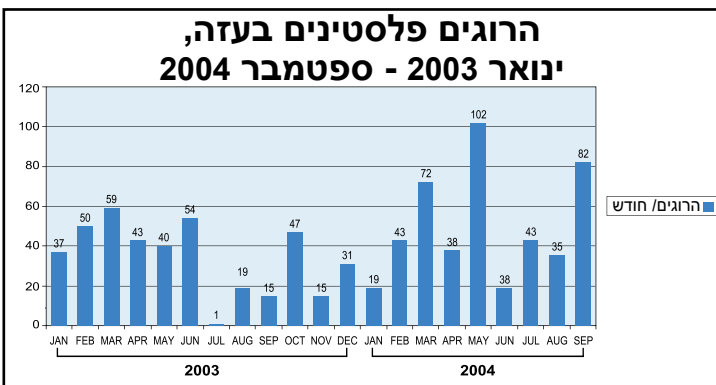
לעזה אוכלוסייה פלסטינית של 1.4 מיליון, הצומחת בשיעור של 5.5% בשנה. בהתבסס על תנאי 2003, **שיעור העוני ברצועת עזה צפוי להגיע ל- 72% בשנת 2006**. אולם, בגלל ההחרפה המשמעותית במצב הכלכלי ב-2004, ייתכן שהעוני יגדל בשיעור גדול יותר. האוכלוסייה הפלסטינית בעזה תלויה בסיוע הומניטרי בינלאומי. תלות זו תגבר.

הנסיגה הישראלית מעזה, על-פי התכנית עליה החליטה ממשלת ישראל ביוני, לא צפויה להקטין כשלעצמה את העוני בגדה המערבית וברצועת עזה, אלא אם כן תלווה בהקלות בהגבלות התנועה.^[2]

מדדים הומניטאריים

הרוגים

בין ינואר לספטמבר 2004 נהרגו 453 פלסטינים כתוצאה מהאלימות והלחימה בעזה. 32 ישראלים נהרגו בעזה וארבעה נהרגו בהתקפות טילי קסאם שנורו מעזה לעיירה הישראלית הסמוכה שדרות. ב-2004 עלה ממוצע ההרוגים הפלסטינים ל-45 בחודש, לעומת ממוצע של 34 הרוגים בחודש ב-2003.

[1] הוגש לקבוצת מדיניות החירום ההומניטרית ב- 28 בספטמבר 2004.
[2] הערכות הבנק העולמי. ראה "ההתנתקות, הכלכלה הפלסטינית וההתנחלויות" הבנק העולמי, יוני 2004.

הריסות בתים וחסרי בית

בארבע השנים האחרונות הפכו 24,547 פלסטינים לחסרי בית כתוצאה מהריסות ישראליות. ב-2004 הרוס צה"ל ממוצע של 120 בתי מגורים בכל חודש (ארבעה בכל יום). ההריסות גורמות לכ-1,200 פלסטינים להיפך לחסרי בית מדי חודש.^[3]

רק במהלך ספטמבר 2004 נהרסו 133 בתים ו-807 אנשים נותרו חסרי בית. הנתון כולל את 49 הבתים שנהרסו בחאן יונס ב-25 בספטמבר.

ברפיח, בדרום הרצועה, גבר קצב ההריסות מ-15 בתים בחודש ב-2002, ל-77 בתים בחודש בתשעת החודשים הראשונים של 2004.^[4]

רפיח, יולי 2004

צילום: OCHA

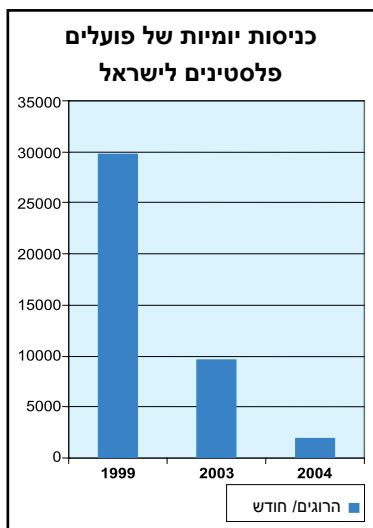
יישור שטחים

יישור אדמות על ידי צה"ל הגביר את חוסר הבטחון התזונתי בעזה. יותר מ-50% מהאדמות החקלאיות של בית חאנון נהרסו בארבע השנים האחרונות, אלה כללו בעיקר מטעי הדורים וזיתים. ביולי 2004 יישר צה"ל 2,890 דונם של אדמה באזור בית חאנון במהלך מבצע "מבצע מגן קדמי".

שטח האדמות שיושרו גדל השנה. שטחים רבים יושרו סביב התנחלויות ישראליות, כדי ליצור יאזורי בטחון. פעילות זו פגעה במיוחד באזור מועיאה מדרום מזרח לנצרים, באזור סביב ההתנחלות מורג, וסביב צומת אבו חולי, בו עוברים מתנחלים ישראלים את הכביש הראשי מצפון לדרום כדי להיכנס לגוש קטיף.

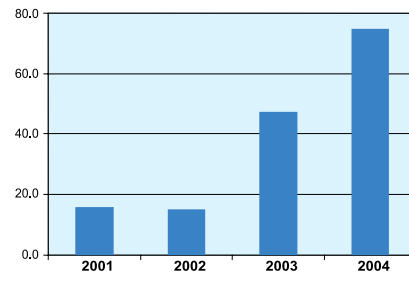
הגבלות תנועה ביציאה מעזה

תנועת פועלים פלסטינים מעזה לתוך ישראל הידרדרת המצב ההומניטארי והכלכלי בעזה נגרמה בעיקר בגלל הגבלות על תנועת אנשים וסחורות פלסטינים. הגבלות התנועה הוחמרו ב-2000, ושוב וביתר חריפות ב-2004. ההחמרה נעשתה במקביל לסדרה של התקפות מזוינות על מטרות ישראליות. ב-1999 יצאו מדי יום בישראל 29,865 פועלים לעבודה בממוצע היומי היה 1,946 פועלים.

התנועה הוחמרה ב-2000, ושוב וביתר חריפות ב-2004. ההחמרה נעשתה במקביל לסדרה של התקפות מזוינות על מטרות ישראליות. ב-1999 יצאו מדי יום בישראל 29,865 פועלים לעבודה בממוצע היומי היה 1,946 פועלים.

ממוצע חודשי של הריסות בתים ברפיח 2004-2001

מציאת מעון זמני ובניית הבתים מחדש נמצאים בראש סדר העדיפויות של סוכנויות הסעד. על-פי החוק ההומניטארי הבינלאומי, ישראל מחויבת לספק סיוע לפעילות זו ככל הנדרש.

חינוך

על-פי נתוני UNICEF 61% מההורים הפלסטינים בעזה מרגישים שאינם יכולים לספק את צרכי ילדיהם מבחינת אבטחת ביטחונם והטיפול השוטף בהם. שיעור תת-התזונה בקרב ילדים עזתיים מתחת לגיל 5 הוא 12.7% והוא צפוי לעלות^[5]. ההישגים החינוכיים בירידה -- 42% מהתלמידים בעזה מדווחים כבעלי הישגים נמוכים יותר בבית הספר. חינוכם של שליש מהתלמידים הלומדים ב-580 בתי הספר בעזה נפגע. בצפון הרצועה, חינוכם 92,000 תלמידים פלסטינים הלומדים ב-104 בתי ספר, וייתכן כי ניתן להגדיר קבוצה זו הקבוצה החלשה ביותר באזור.

UNICEF מדווחת גם על עלייה בבעיות הפסיכולוגיות בקרב ילדים הפלסטינים החשופים לאלימות.

בריאות

הוגבלה הגישה לטיפול מחוץ לרצועה של חולים תושבי עזה בעלי בעיות רפואיות כרוניות או בעיות המצריכות טיפול מומחה. חולים פלסטינים, שטופלו בעבר בישראל, נאלצים כעת לעבור במסוף רפיח כדי לקבל טיפול רפואי במצרים.

[5] ארבעים ושניים חודשים - אינתיפאדה, סגרים והמשבר הכלכלי הפלשתיני, הבנק העולמי, 2004, עמ' 53.

[3] נתוני הריסת הבתים וחסרי הבית סופקו על ידי אונר"א (UNWRA).
[4] הטבלה מציגה את מספר ההריסות הממוצע בחודש עד יוני 2004.

היציאה מעזה דרך מסוף רפיח

החל ב-17 באפריל, החמירה ישראל את ההגבלות במסוף רפיח על גברים פלסטינים בגילאים 16-35. הוגבל גם מעברם של כאלה שביקשו לצאת דרך המסוף לצורך טיפול רפואי בחו"ל ולצורך לימודים, והיו בו מעט מאד יוצאים מהכלל.

מסוף רפיח נסגר לתנועת פלסטינים, בשני הכיוונים, בין ה-18 ביולי וה-6 באוגוסט. יותר מ-3,000 פלסטינים, בניהם חולים, נתקעו בצד המצרי של המסוף ללא מזון מספיק וללא מתקני תברואה.

תנועת סחורות מסחריות והומניטאריות, לתוך הרצועה והחוצה ממנה

במרץ 2004 הכניסו השלטונות הישראליים אמצעי בידוק חדשים למסוף המסחרי בקרני לאחר שחמושים פלסטינים יצאו מעזה כשהם מוסתרים במכולות וביצעו פיגוע בנמל אשדוד. הדבר הוביל להפחתה משמעותית בנפח ומאזן המסחר, ומעט מאד סחורות יוצאות כעת מעזה.

בינואר 2004 היה יחס היבוא-יצוא 3:1. ביוני גדל היחס באופן דרמטי ל-12:1. נתון זה מורה על יבריחה משמעותית של הון מהרצועה.

ההגבלות הביטחוניות על הוצאת מכולות ממעבר קרני הובילו להגבלת הסיוע ההומניטרי. אונר"א הפסיקה את חלוקת מזון החירום שלה מאז יוני 2004, מהלך המשפיע על 600,000 מוטבים.

תנועה בתוך רצועת עזה: סגרים פנימיים

צה"ל חותך לעתים את רצועת עזה לשלושה חלקים, ומטיל סגר על כביש החוף בנצרים ובצומת אבו חולי. במקרים חריגים, צה"ל מבתר את הרצועה לארבעה חלקים, וחוסם את הכביש בצומת מורג-סופה. ביתור כזה התרחש במאי 2004, במהלך הפלישה הצבאית לרפיח ("מבצע קשת בענן").

ישובים מבודדים

כמה ישובים ברצועת עזה הושפעו במיוחד מהסגר הפנימי:

סיאפה (אוכלוסיה משוערת 190): מאז ה-22 באפריל, הרשה צה"ל רק לשלושה-ארבעה תושבים להיכנס ולצאת מהישוב; היציאה היא ברגל ובתיאום מראש. שעות הפתיחה הרשמיות של צה"ל הן 6:30-8:30 ו-14:00-16:30, אבל אינן נאכפות בפועל. בין ה-15 וה-20 בספטמבר, הורשו 24 התלמידים של בסיאפה לצאת בשעה 6:45, אך אלה לא הורשו לשוב לכפר לפני השעה 17:00. תיאום של כניסתם ארגוני סיוע בינלאומיים לכפר היה בעייתי ביותר.

אל-מוואסי (אוכלוסיה משוערת 5,000): שער

הכניסה והיציאה במחסום תופאח נפתח פעמיים ביום עבור תושב אל-מוואסי מהשעה 8:00 עד השעה 13:00 בערך, ובין השעות 14:30-17:00. מאז ה-10 במאי נדרשים תושבים גברים מתחת לגיל 30 לתאם מראש את מעברם. מאז ה-6 ביוני, נדרש תיאום מוקדם גם לנשים לא נשואות בגילאים 18-25.

אל-מעני(אוכלוסיה משוערת 180): לאחר פיגוע התאבדות ב-27 בפברואר, הוכרז האזור הפלסטיני הסמוך לכפר דרום כשטח צבאי סגור. תנועתם של תושבי אל-מעני בעלי אישורי מעבר מוגבלת לארבע פעמים ביום, בין השעות 6:30-17:00.

דיג

מאז אוקטובר 2003, נאסר הדיג מכ-40% מחוף עזה. ביתר החוף, הדיג מוגבל למרחק של שישה מילים ימיים מהחוף (הסכם אוסלו מתיר דיג פלסטיני לדוג עד למרחק של 20 מילים ימיים מהחוף).

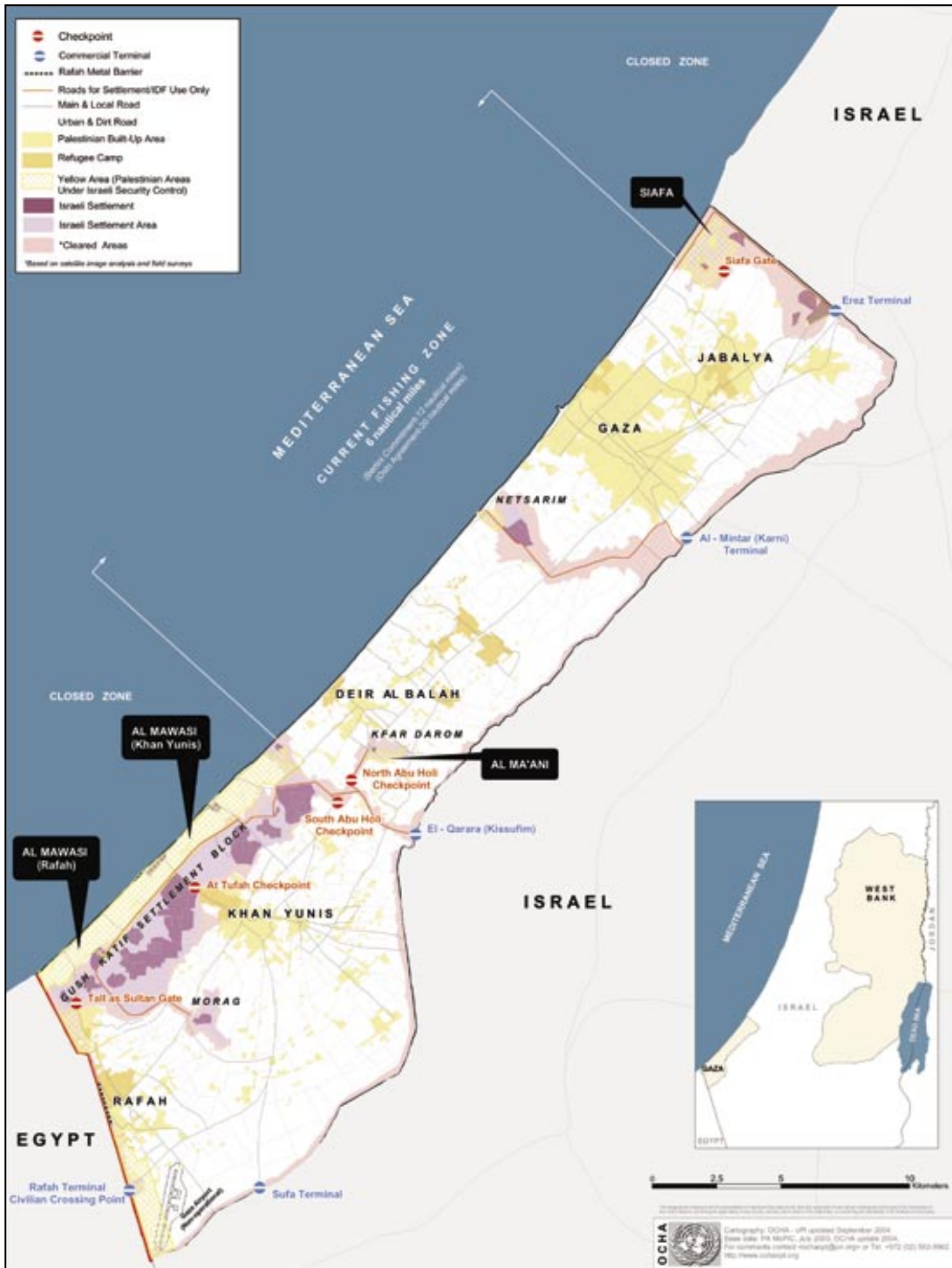
עובדים הומניטאריים

ביטחונם של עובדי הסיוע

ביטחונם של אנשי האו"ם הפועלים בעזה נתון לאיומים חוזרים נתון. ב-22 ביולי העלה האו"ם את הערכת הסיכון הבטחוני בעזה לרמת IV (הרמה האחרונה לפני פינוי מלא). השינוי היה תוצאה של פעילות צה"לית בצפון רצועת עזה, אשר סיכנה אנשי האו"ם שנכנסו ויצאו מעזה דרך מעבר ארז.

האו"ם רשם גידול ניכר בתקריות ביטחוניות. ביולי 2004 היו בעזה שמונה תקריות בהם היו מעורבים אנשי או"ם. בכמה מתקריות אלה ירה צה"ל יריות אזהרה אשר חלפו בסמוך לאנשי או"ם. הירי בוצע למרות שהתנועה תיאום מראש עם צה"ל.

הכניסה והיציאה מעזה של אנשי או"ם נאסרה ב-60 ימים במהלך 2004. מאז ה-20 בספטמבר נאסר על אנשי או"ם לעבור במעבר ארז על-גבי רכבים. האיסור אינו חל על אנשי או"ם המחזיקים בדרכונים דיפלומטיים.

האומות המאוחדות
המשרד לתיאום עניינים הומניטריים - בשטח הפלסטיני הכבוש
 ת.ד. 38712, ירושלים - טל': 02-5829962 / 02-5825853 - פקס: 02-5825841
 דוא"ל: ochaopt@un.org

